Mapy stabilního katatastru

(autor Blanka Lednická, zveřejněno na Medium.cz, 8. 11. 2026)

https://medium.seznam.cz/clanek/blanka-lednicka-mapy-stabilniho-katastru-344026

MZA, fond D9 – Indikační skici, signatura 1598

V minulém článku o mapách jsem psala o druhém vojenském mapování. To má úzkou souvislost také s mapami stabilního katastru, které taktéž vznikly v první polovině 19. století.

Článek

Stabilní katastr, respektive jeho mapy, jsou jedním ze zdrojů, se kterými při vytváření rodokmenů pracuji nejčastěji. Na prvním místě jsou samozřejmě matriky, ovšem jakmile dojde na obydlí našich předků, otevírám právě mapy stabilního katastru.

Cílem stabilního katastru bylo získání přesných informací pro vyměření pozemkové daně. Ano, správně, nešlo o nic jiného než o peníze. Bylo to celkem

pochopitelné - dominikální (panská) a rustikální (selská) půda nesly v té době velmi nerovné daňové zatížení. Selská půda byl zatížená daněmi mnohem více než ta panská - a František I. se na začátku 19. století rozhodl, že je na čase to změnit.

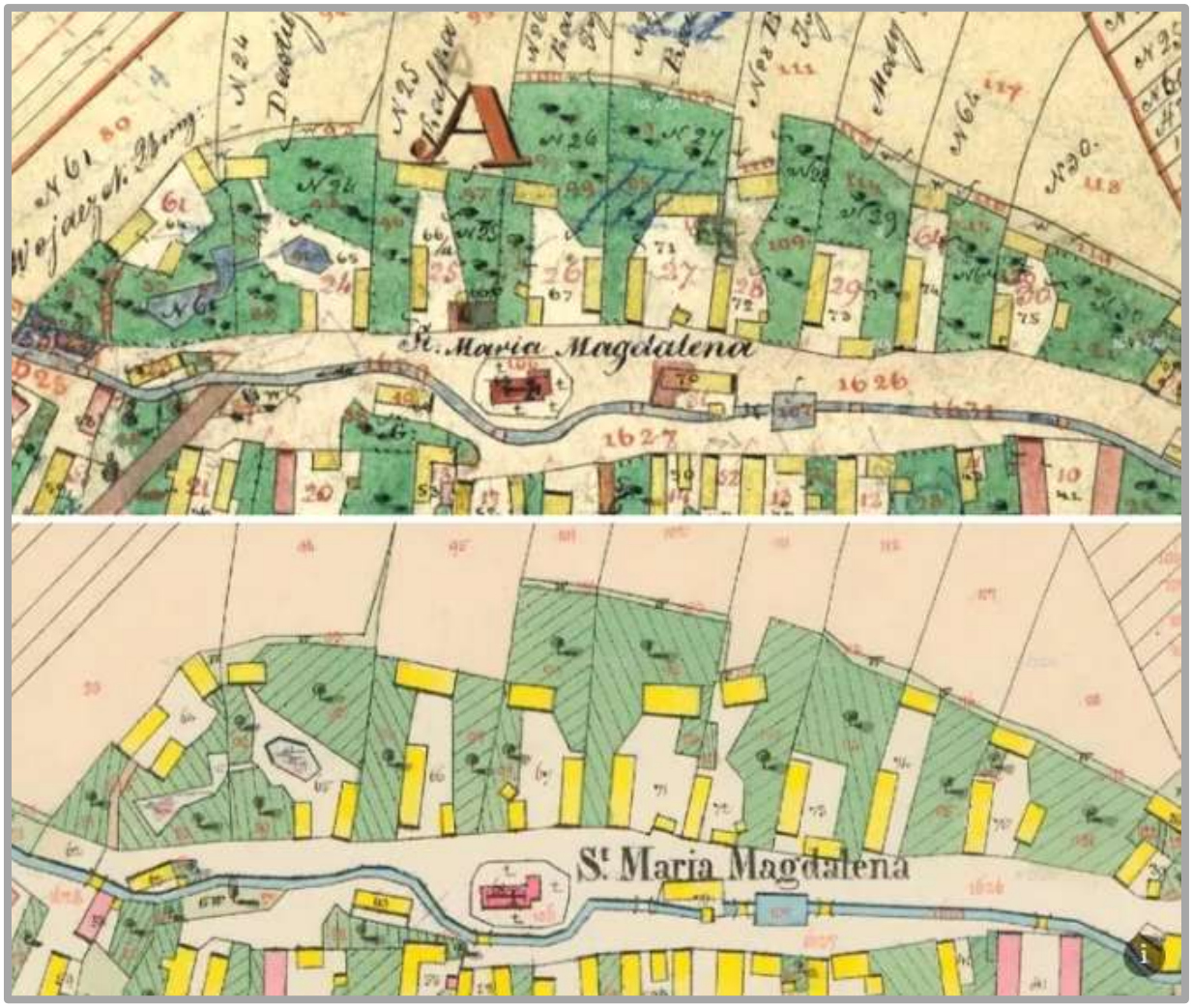
V roce 1806 začaly přípravné práce, ty ovšem probíhaly v tichosti, dá se říci až v utajení, protože se František I. obával reakce majitelů panství. v prosinci 1817 pak byl vydán císařský patent o dani pozemkové a vyměření půdy. Na jeho základě došlo k vymezení hranic jednotlivých pozemků a následně k jejich zaměření.

Zaměření pozemků probíhalo v Čechách v letech 1826 až 1830 a 1837 až 1843, na Moravě a ve Slezsku v letech 1824 až 1830 a 1833 až 1836. Z tohoto zaměřeni vznikly pracovní mapy, tak zvané indikační skici, na jejichž základě pak byly vypracovány císařské otisky - finální mapy, které vznikly pro všechny obce předlitavské části habsburské monarchie. Císařské otisky byly uloženy ve Vídni, odkud se po roce 1918 dostaly (pro české země) do Československa.

Mapy byly vypracovány v měřítku 1:2880, což vychází z tehdejších měr. Pokud vás čísla příliš nezajímají, můžete následující dva odstavce přeskočit.

Základem byly dolnorakouský sáh (délková míra) a jitro (plošná míra). Jitro je čtverec se stranou o délce 40 sáhů, přičemž v dalším vysvětlení si pomůžu článkem na Wikipedii:
Jeden sáh se dělí na šest stop (1° = 6'), jedna stopa se dělí na 12 palců (1' = 12"), potom 40 sáhů = 40 × 6 × 12 = 2 880 palců. Jeden palec čtvereční na mapě se rovnal jednomu jitru v krajině…
Proto tedy měřítko 1:2880. Abychom to převedli do dnešních měr:
1 dolnorakouský sáh byl 1,897 metru. Jedna stopa tak byla cca 31,6 cm, jeden palec cca 2,63 cm. 40 sáhů se rovnalo 75,88 metrům, jedno jitro tak bylo asi 5757,77 m^2. A na mapě můžeme jedno jitro vidět zhruba jako čtverec o straně 2,63 cm, tedy 6,91 cm^2.

Pokud pátráte po svých předcích, budou vás (stejně jako mě) mnohem víc zajímat indikační skici než císařské otisky. Proč? Než se pustím do vysvětlování, zde je srovnání obou typů map:

Srovnání indikační skici a císařského otisku

Nahoře je indikační skica, tedy pracovní mapa, dole je císařský otisk. Jak můžete už jen z tohoto srovnání vidět, císařský otisk obsahuje mnohem menší množství informací.

Hlavní rozdíly jsou:

- čísla popisná - indikační skica uvádí jak čísla popisná, tak čísla parcelní, zatímco císařský otisk uvádí jen čísla parcelní;
- jména majitelů parcel - indikační skica často na polích a dalších pozemcích obsahuje jméno majitele toho pozemku v daném roce, zatímco císařské otisky tyto údaje vůbec neobsahují.

To jsou přesně důvody, proč jsou pro genealogii mnohem podstatnější indikační skici.
A jak může konkrétně pátrání v indikačních skicách vypadat?

Na ukázku použiju mapu Mrákotína na Telčsku, odkud pocházejí moji předci. Jmenovali se Netoličkovi a vlastnili tam statek čp. 41. Mapa byla zhotovena v roce 1835 a zde je indikační skica pro tento dům:

Mrákotín čp. 41 na indikační skice

Je potřeba na mapě rozlišovat čísla parcelní a čísla popisná. Na většině map jsou v případě domů a stavebních parcel čísla parcelní zapsána černě, zatímco čísla popisná červeně. V případě ostatních parcel (polí, luk, zahrad, lesů…) je to naopak - čísla parcelní jsou zapsána červeně, čísla popisná černě. Číslo popisné 41 je pro lepší orientaci červeně zakroužnováno.
Pozor *- existují mapy, kde je to přesně naopak. Bohužel i s tím už jsem se při pátrání setkala. Pak pomůže jen místní znalost - a také to, že na nestavebních pozemcích jsou čísla popisná zpravidla zapsána jako N. xx, v případě čp. 41 v Mrákotíně tedy N. 41.*
Z mapy tak vyčteme to, že se číslo popisné 41 nacházelo na stavební parcele č. 34. Jednalo se o komplex tří budov, dvou zděných (nespalných, růžově zakreslených) a jedné roubené (spalné, žluté zakreslené).
Na budovy bezprostředně navazovala ovocná zahrada (parcela č. 41, legenda k mapám viz níže) a také suchá louka (parcela č. 42). Loukou protékal potok,

podél kterého rostly stromy. Za potokem bylo pole (parcela č. 44), které k domu náleželo. Na všech těchto parcelách je zapsáno N. 41, tedy že náležely k čp. 41.

Na louce je zapsáno také jméno majitele - Netoličzka Thomas, můj prapraprapraprapradědeček, narozený v roce 1785 a zemřelý v roce 1850.

Následně je možné projít celou mapu mrákotínského katastru a hledat všechny výskyty čp. 41 na jednotlivých parcelách. Udělala jsem přesně to - a níže můžete vidět výsledek. Tomáš Netolička měl pole, louky a lesy rozeseté po celém mrákotínském katastru, stejně jako jeho sousedé.

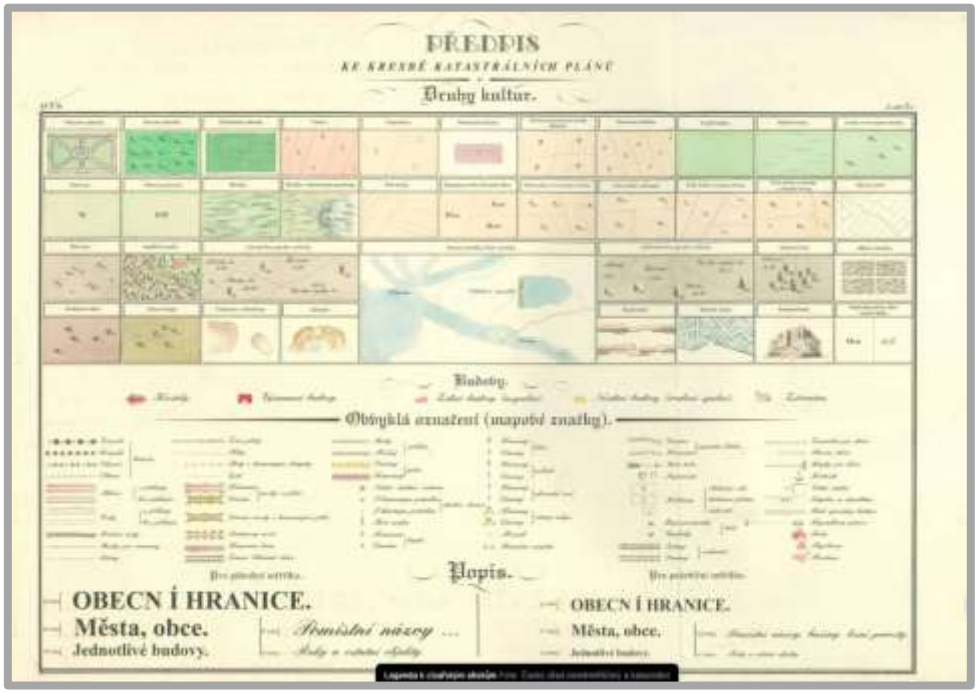
Mapy stabilního katastru ukazují ještě jednu zajímavost - hraniční kameny. O tom ale někdy příště…

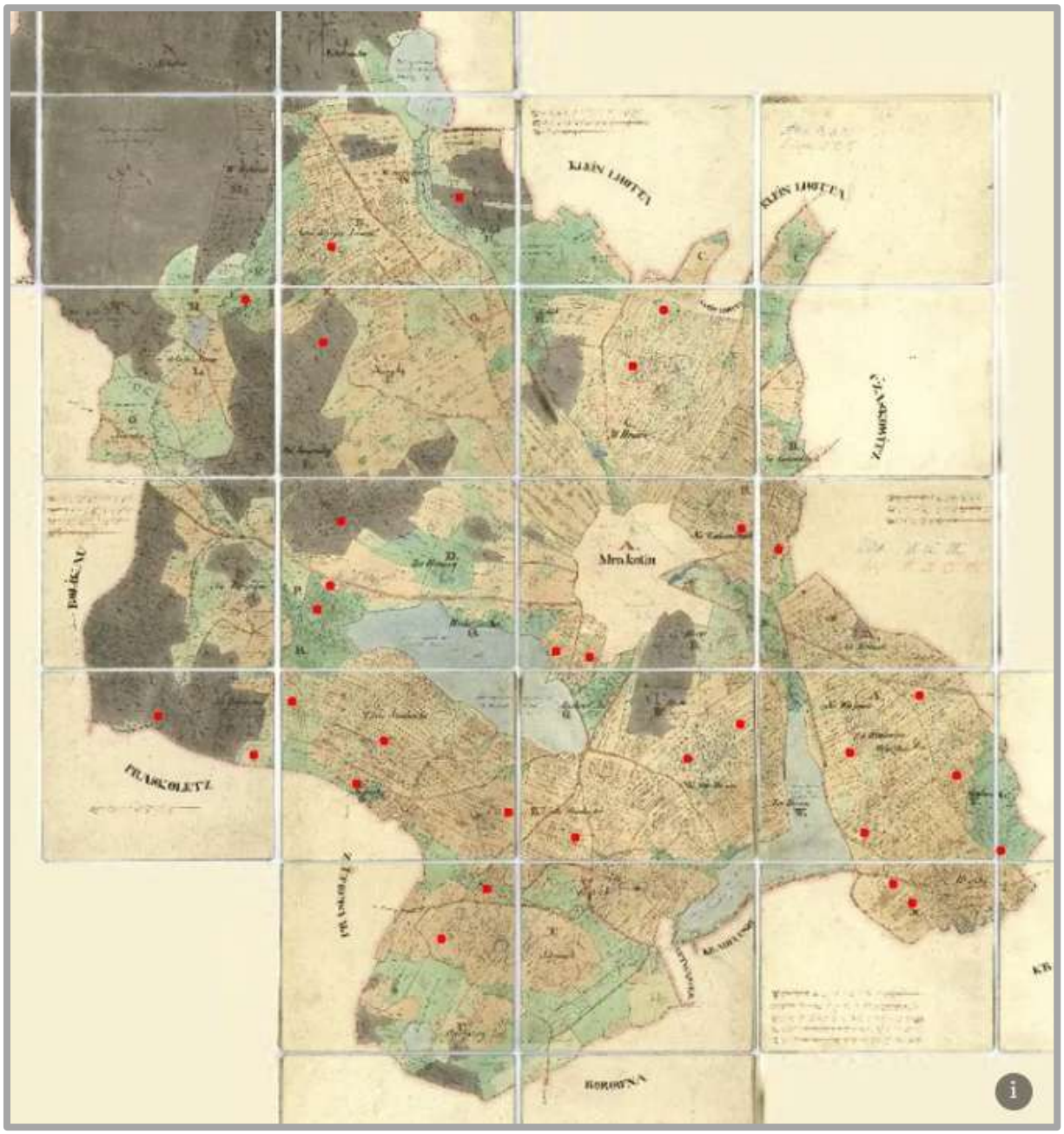
A kde mapy najít?

Centrální rozcestník najdete na webu Archivu Zeměměřičského úřadu: https://ags.cuzk.cz/archiv/

V případě map z Čech a Slezska vám je rovnou zobrazí, v případě map z území Moravy vás přesměruje na stránky Moravského zemského archivu. Takže pokud pátráte na Moravě, můžete rovnou zamířit tam: https://www.mza.cz/indikacniskici/skica

Legendu k mapám pak najdete na Geoportálu Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (po kliknutí na odkaz se stáhne ZIP soubor s legendou v němčině a v češtině).

Polnosti patřící k čp. 41 v Mrákotíně